

5.12

Σχέδιο εργασίας: "Ανοιξιάτικα λουλούδια του χωριού μας"

Φωτεινή Μακράκη

Νηπιαγωγός

Το σχέδιο εργασίας αποτελεί μια προτεινόμενη μεθοδολογική προσέγγιση στο χώρο της προσχολικής αγωγής, σύμφωνα με τις επιταγές του Διαθεματικού Ενιαίου Πλαισίου Προγραμμάτων Σπουδών (ΔΕΠΠΣ· ΥΠΕΠΘ/ΠΙ, 2002). Πρόκειται για μια σε βάθος διερεύνηση ενός θέματος, στην οποία η έρευνα εστιάζεται στην εύρεση απαντήσεων στις ερωτήσεις των παιδιών (Helm & Katz, 2002). Τα παιδιά και ο/η εκπαιδευτικός διαπραγματεύονται τα θέματα και τα συζητούν με βάση τους σκοπούς του αναλυτικού προγράμματος. Το ενδιαφέρον τους αποτελεί βασικό κριτήριο για την επιλογή του θέματος. Τα παιδιά συμμετέχουν στο σχεδιασμό των δραστηριοτήτων που λαμβάνουν χώρα στην τάξη τους και στην αναζήτηση επίλυσης των προβλημάτων τους (Χρυσafiδης, 2002). Ο/η εκπαιδευτικός προσπαθεί να βρει μεθόδους για να ενεργοποιήσει τις γνώσεις που ήδη έχουν τα παιδιά και στη συνέχεια να οργανώνει έτσι το σχέδιο εργασίας, ώστε τα παιδιά να μάθουν όσα δεν γνωρίζουν. Το σχέδιο εργασίας ενοποιεί τους στόχους του αναλυτικού προγράμματος, επομένως, κατά τη διάρκεια διεξαγωγής του αξιοποιούνται διαφορετικά πεδία γνωστικών αντικειμένων, τα οποία όμως οδηγούν στην ολιστική προσέγγιση της γνώσης. Η υλοποίηση των σχεδίων εργασίας οργανώνεται μέσα από πρακτικές όπως: ο σχεδιασμός και η οργάνωση του μαθησιακού περιβάλλοντος, η μάθηση μέσα από το παιχνίδι, η εργασία σε ομάδες και την επίλυση προβλημάτων, η συνεργασία με το σπίτι, η καταγραφή της εξέλιξης των παιδιών και η αξιολόγηση της μαθησιακής διαδικασίας (Δαφέρμου, Κουλούρη, & Μπασαγιάννη, 2006).

Παρουσίαση του σχεδίου εργασίας

Στο σχέδιο εργασίας, που είχε διάρκεια 7 εβδομάδων, συμμετείχαν 14 παιδιά (10 νήπια και 4 προνήπια). Η ενασχόλησή μας με αυτό είχε συχνότητα τεσσάρων περίπου φορές την εβδομάδα. Μέσα από την υλοποίησή του, στόχοι ήταν: (α) να εδραιώσουν τα παιδιά γνώσεις, δεξιότητες, στάσεις, διευρύνοντας τις ήδη υπάρχουσες, και να συνδέσουν παλιές με νέες εμπειρίες μέσα από τη διαδικασία της κατευθυνόμενης από τα ίδια έρευνας (β) να εφαρμόσουν και να εξασκήσουν όλες αυτές τις δεξιότητες σε πραγματικές συνθήκες (Χρυσafiδης, 2000), (γ) να εμπλακούν γνωστικά αντικείμενα του αναλυτικού προγράμματος και να επιτευχθούν στόχοι της μαθησιακής διαδικασίας μέσα σε ένα κλίμα ευχάριστης και δημιουργικής κινητοποίησης των παιδιών, (δ) να συμβάλλουν τα παιδιά με την ενεργητική συμμετοχή τους στο σχεδιασμό και στην ανάπτυξη δραστηριοτήτων, (ε) να παρατηρούν, να περιγράφουν, να καταγράφουν, να διατυπώνουν ερωτήματα, υποθέσεις, προβλέψεις, να επαληθεύουν και να ελέγχουν απαντήσεις που δίνουν, (στ) να επιλύουν, αναπτύσσοντας στο δυνατό βαθμό την αυτονομία τους, τυχόν προβλήματα που αναδύονται, (ζ) να διευρύνουν τις κοινωνικές και επικοινωνιακές τους δεξιότητες στα πλαίσια ομαδικών και συλλογικών δραστηριοτήτων, και (η) να αλληλεπιδράσουν με άλλα μέλη της τοπικής κοινότητας (Helm & Katz, 2002).

Α' Φάση: Σχεδιασμός

Το συγκεκριμένο θέμα προέκυψε με την πρωτοβουλία της νηπιαγωγού και η επιλογή του βασίστηκε στα ακόλουθα κριτήρια: (1) ήταν συγκεκριμένο και προσέφερε χειροπιαστές, άμεσες εμπειρίες στα παιδιά, (2) σχετιζόταν με το άμεσο περιβάλλον

τους (3) μπορούσε να συσχετισθεί με προηγούμενες γνώσεις και εμπειρίες τους, (4) υπήρχε η δυνατότητα εύκολης και γρήγορης πρόσβασης σε χώρους επίσκεψης και έρευνας, (5) επέτρεπε στα παιδιά να αναπαραστήσουν τις γνώσεις με κατάλληλες για την ηλικία τους τεχνικές και (6) προσφερόταν για την ενσωμάτωση στόχων από το αναλυτικό πρόγραμμα (Helm & Katz, 2002).

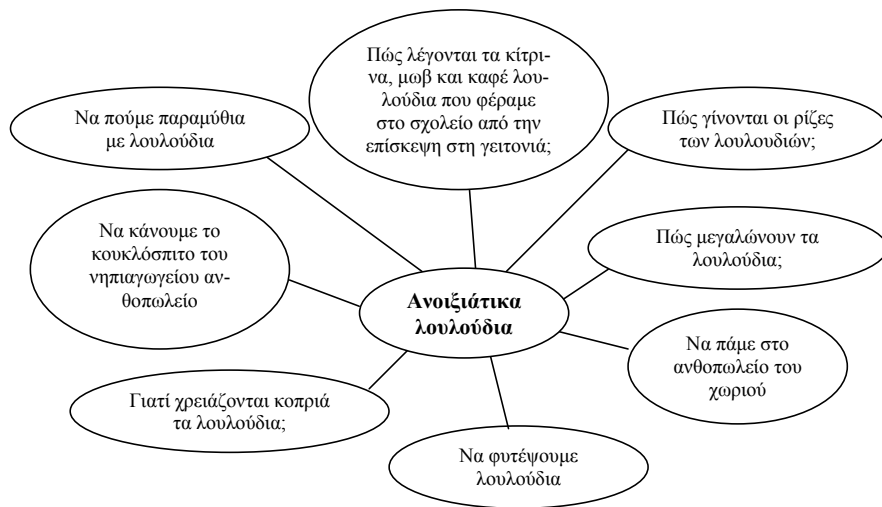
Δεδομένου ότι το θέμα προτάθηκε από τη νηπιαγωγό, κρίθηκε σκόπιμο να δημιουργηθεί ένα κοινό υπόβαθρο εμπειριών για τα παιδιά, μέσα από ερέθισμα το οποίο θα κινητοποιούσε το ενδιαφέρον τους (Helm & Katz, 2002). Για το λόγο αυτό, εμφανίστηκε στην τάξη μια κούκλα, η οποία κρατούσε λουλούδια που είχε κόψει από τις αυλές των σπιτιών τους. Το ερέθισμα αυτό έγινε η αφορμή, στα πλαίσια μιας συζήτησης, να ανταλλάξουν τα νήπια γνώσεις, εμπειρίες και απόψεις. Ακολούθησε περίπατος στη γειτονιά. Τα παιδιά έκοψαν πολλά ανοιξιάτικα λουλούδια από τις αυλές των σπιτιών και, επιστρέφοντας στο νηπιαγωγείο, ήταν ενθουσιασμένα από την εξόρμησή τους. Συζήτησαν για τα χρώματά των λουλουδιών, τα περιέγραψαν, μίλησαν για την απουσία τους κατά τη διάρκεια του χειμώνα, τα μύρισαν και τα ταξινόμησαν. Η εντύπωση που προκάλεσε σε ένα παιδί η πληθώρα όλων αυτών των λουλουδιών στην τάξη, το ώθησε να προτείνει την ονομασία 'λουλουδοσχολείο' για το νηπιαγωγείο μας. Αποφάσισαν να φέρουν ανοιξιάτικα λουλούδια που υπήρχαν στις αυλές των σπιτιών τους και επίσης ζωγράψισαν λουλούδια που είδαν. Οι δραστηριότητες αυτές παρείχαν τη δυνατότητα να συγκροτηθεί ένα γνωστικό υπόβαθρο, να προσεγγίσουν κάποιες έννοιες, ένα βασικό σχετικό λεξιλόγιο και να αυξηθεί το ενδιαφέρον τους (Helm & Katz, 2002). Το επόμενο βήμα ήταν να διατυπωθεί τι γνώριζαν για το θέμα. Στη συζήτηση συμμετείχαν όλα τα παιδιά της τάξης και το ιστόγραμμα που προέκυψε, περιελάμβανε τα ακόλουθα: (1) τα αγριολούλουδα βγαίνουν (φυτρώνουν) μόνα τους, (2) λουλούδια πουλάει το ανθοπωλείο, (3) τα λουλούδια βγαίνουν από σπόρους, ρίζες, βολβούς, (4) έχουν κορμό, ρίζες, φύλλα, (5) τα φροντίζουμε, τα ποτίζουμε, (6) χρειάζονται χώμα, ήλιο και φροντίδα, (7) όταν τα κόβουμε τα βάζουμε στο βάζο, (8) έχουν χρώματα, (9) έχουν μυρωδιά, (10) στα λουλούδια πηγαίνουν μέλισσες, παίρνουν κάτι και φτιάχνουν μετά το μέλι, και (11) πηγαίνουν και πεταλούδες.

Οι παραπάνω γνώσεις σηματοδότησαν το πλαίσιο στο οποίο θα αναπτυσσόταν ο προβληματισμός και η περαιτέρω έρευνα των παιδιών. Η συμμετοχή τους σε προηγούμενα σχέδια εργασίας τα βοήθησε αρκετά ώστε να μη δυσκολευτούν στη διατύπωση ερωτήσεων, η οποία είναι πραγματικά μια ιδιαίτερη διαδικασία μέχρι τα παιδιά να εξοικειωθούν με αυτή και να υιοθετήσουν κάποιες στρατηγικές. Έτσι, η τάξη οδηγήθηκε συλλογικά στη διαμόρφωση του δευτέρου ιστογράμματος του σχεδίου εργασίας, που περιείχε το τι ήθελαν να μάθουν τα παιδιά (Βλ. Σχήμα 1).

Τα παιδιά συνόδευσαν τη γραφή κάθε ερώτησης με μια αντίστοιχη ζωγραφιά, ώστε να θυμούνται το περιεχόμενό της (Helm & Katz, 2002). Φυσική εξέλιξη της όλης διαδικασίας ήταν να προβληματιστούν για το πώς θα πραγματοποιούνταν οι στόχοι της έρευνάς τους. Για άλλη μια φορά, έκαναν προτάσεις, συμμετέχοντας με αυτό τον τρόπο στο σχεδιασμό της δράσης τους. Μεταξύ άλλων, τα παιδιά πρότειναν να καλέσουν στην τάξη μια μητέρα που ήταν γεωπόνος, να βρεθούν βιβλία με πληροφορίες για τα λουλούδια, που ήταν και το αντικείμενο έρευνας, να γίνει επίσκεψη στο ανθοπωλείο του χωριού και να εμπλουτιστεί η βιβλιοθήκη του νηπιαγωγείου με παραμύθια για ανοιξιάτικα λουλούδια.

Διαμορφώθηκε μια γωνιά όπου θα συγκεντρωνόταν το σχετικό με το θέμα υλικό. Ταυτόχρονα, ένα παιδί πρότεινε να αδειάσει το κουκλόσπιτο για να γίνει ανθοπωλείο. Προηγούμενως είχε γίνει γραπτή ανακοίνωση στους γονείς, την οποία υπαγόρευσαν τα παιδιά. Τους ενημέρωναν για το θέμα εργασίας τους και ζητούσαν τη βοήθεια τους. Η τάξη προχωρούσε στη φάση της έρευνας...

Σχήμα 1. Τι ήθελαν να μάθουν τα παιδιά

Β' Φάση: Υλοποίηση

Το διάγραμμα σχεδιασμού των παιδιών αναρτήθηκε σε εμφανές σημείο της τάξης, ώστε να είναι πάντα στη διάθεση τους και να τους θυμίζει τους στόχους της έρευνας. Δεδομένου ότι δεν υπήρχε η δυνατότητα επίσκεψης στη βιβλιοθήκη της πλησιέστερης πόλης, και προκειμένου να διευκολυνθούν στην εύρεση των ονομάτων των λουλουδιών που τους ενδιέφεραν, τούς δόθηκαν φωτοτυπίες από εγκυκλοπαίδειες κηπουρικής (Ντολιοπούλου, 2005). Έτσι, μπόρεσαν μόνοι τους να ταυτίσουν τα αληθινά λουλούδια, που είχαν μπροστά τους, με αυτά των φωτογραφιών και να αναζητήσουν τις ονομασίες τους, ακολουθώντας διαδικασίες ανάγνωσης. Προκειμένου να μελετήσουν τις φωτοτυπίες, χωρίστηκαν σε ομάδες, ανάλογα με το λουλούδι που επιθυμούσαν να ασχοληθούν. Κάθε ομάδα ανέλαβε να δημιουργήσει ένα βιβλίο, στο οποίο θα παρουσίαζε τη ζωγραφιά, την ονομασία και την περιγραφή του λουλουδιού της. Στο τέλος, οι ομάδες παρουσίασαν την εργασία τους στην ολομέλεια της τάξης, μίλησαν για την εμπειρία τους και δέχτηκαν σχόλια και κρίσεις των υπόλοιπων.

Σύμφωνα με το διάγραμμα σχεδιασμού, προέκυψε η ανάγκη οργάνωσης της επίσκεψης της γεωπόνου στην τάξη. Στο σημείο αυτό, κρίθηκε αναγκαία η εκ των προτέρων συνεργασία της νηπιαγωγού με τη γεωπόνο ώστε να ενημερωθεί για το τι ήξεραν ήδη τα παιδιά και για το τι ήθελαν να μάθουν. Τα παιδιά διαμόρφωσαν ερωτήσεις από κοινού, ύστερα από συζήτηση για όλες τις ομάδες λουλουδιών. Οι ερωτήσεις τους αφορούσαν το πώς σπέρνουμε/φυτεύουμε τα λουλούδια κάθε ομάδας, τι παθαίνουν τα λουλούδια το χειμώνα, αν αρρωσταίνουν, πώς τα ποτίζουμε, πώς μεγαλώνουν και πώς πίνουν το νερό.

Η επίσκεψη της γεωπόνου έδωσε στα παιδιά την ευκαιρία να λειτουργήσουν με μεγάλη υπευθυνότητα στα πλαίσια του ρόλου που είχε αναλάβει κάθε ομάδα. Σε κάθε ομάδα έγινε καταμερισμός της εργασίας, καθώς ένας θα έθετε τα ερωτήματα στην ειδικό και δύο θα αποτύπωναν τις απαντήσεις της με τη ζωγραφική. Οι πληροφορίες που συγκεντρώθηκαν από κάθε ομάδα ενσωματώθηκαν στο αντίστοιχο βιβλίο, που ήταν σε εξέλιξη από προηγούμενη δραστηριότητα. Η γεωπόνος παρουσίασε στα παι-

διά τα πραγματικά φυτά και τους έδωσε την ευκαιρία να διαπιστώσουν τις διαφορές ανάμεσα σε βολβούς, σπόρους και μικρά φυτά που αναπτύσσονταν σε γλάστρες. Αυτό ανέδειξε με αβίαστο τρόπο την ευκαιρία να ασχοληθούν τα παιδιά με το φύτεμα και τη σπορά. Τις ανάγκες και τα απαιτούμενα υλικά αποφάσισαν να τα καλύψουν με τη βοήθεια των γονιών τους και μέσω ανακοίνωσης που ανάρτησαν στην είσοδο της τάξης.

Τα παιδιά φυτεύουν και σπέρνουν. Ήταν ημέρα γιορτής για τα παιδιά. Ο ενθουσιασμός και η ανυπομονησία τους ήταν πολύ δύσκολο να αντιμετωπιστούν. Σε συλλογική συζήτηση, τέθηκαν οι κανόνες που θα ακολουθούνταν κατά τη διαδικασία. Επικράτησε η απόφαση να διαφοροποιηθούν οι ομάδες με βάση το είδος των φυτών που μας είχε φέρει η γεωπόνος (σπόροι, βολβοί, και αυτά που θα μεταφυτεύονταν). Ήταν εύκολο για κάθε ομάδα να φροντίσει να έχει κοντά της τα απαραίτητα σύνεργα, ωστόσο η πορεία στο πεδίο δράσης απέδειξε ότι τα μέλη κάθε ομάδας ήταν δύσκολο να οργανώσουν την εργασία τους, ώστε να υπάρξει αποτέλεσμα και να αποφεύγονται οι συγκρούσεις. Έτσι, προέκυψε η ανάγκη καταμερισμού εργασίας μεταξύ των μελών κάθε ομάδας. Ύστερα από προβληματισμό που έθεσε η νηπιαγωγός στα πλαίσια του υποστηρικτικού της ρόλου, τα παιδιά αποφάσισαν ότι κάποιος θα αναλάμβανε να γεμίσει τη γλάστρα με χώμα, κάποιος άλλος να φυτέψει και ένας τρίτος να μεταφέρει νερό από τη βρύση και να ποτίσει το φυτό. Η ενεργητική συμμετοχή των παιδιών σε αυτή τη διαδικασία τους έδωσε την ευκαιρία να αλληλεπιδράσουν, να συνεργαστούν για να δώσουν λύσεις σε διαδοχικά προβλήματα που προέκυπταν στην πορεία τους, να εφαρμόσουν γνώσεις σε πραγματικές συνθήκες, να παρατηρήσουν διαφορές στο τρόπο που κάθε ομάδα εκτελούσε την εργασίας της. Στην πορεία της δραστηριότητας, κλήθηκαν να αντιμετωπίσουν την πιθανότητα οι γλάστρες με τους σπόρους και τους βολβούς να μπερδευτούν μεταξύ τους. Έλυσαν το πρόβλημα βάζοντας ταμπελίτσες με την αντίστοιχη ονομασία.

Το θέμα της περιποίησης των φυτών έγινε αντικείμενο συζήτησης για όλη την τάξη και κατέληξαν να συμμετέχουν στη φροντίδα τους με βάση τον πίνακα καθηκόντων. Σε άλλη χρονική στιγμή της εξέλιξης του σχεδίου εργασίας, με προτροπή και βοήθεια της νηπιαγωγού, κατασκευάστηκε πίνακας παρατήρησης και καταγραφής της ανάπτυξης των φυτών. Στα παιδιά που ασχολήθηκαν περισσότερο με αυτή τη διαδικασία, δόθηκε η ευκαιρία να εμπλακούν σε μαθηματικές δραστηριότητες όπως μέτρηση και χρήση (αυθαίρετων και συμβατικών) μονάδων μέτρησης. Καθώς προχωρούσε το σχέδιο εργασίας, τα παιδιά ασχολήθηκαν με ποικίλες δραστηριότητες δημιουργικής έκφρασης, με την ανάγνωση σχετικών βιβλίων που υπήρχαν στη βιβλιοθήκη του νηπιαγωγείου, με θεατρικό παιχνίδι.

Η επίσκεψη στο ανθοπωλείο. Η ολοκλήρωση της προηγούμενης δραστηριότητας οδήγησε τα παιδιά στην εξέταση του αρχικού διαγράμματος σχεδιασμού, για να θυμηθούν τον επόμενο στόχο και να ελέγξουν τη μέχρι εκείνη τη στιγμή δράση τους. Επόμενο βήμα ήταν η επίσκεψη στο ανθοπωλείο. Πριν την επίσκεψη, έγινε και πάλι συνεργασία με την ιδιοκτήτρια του ανθοπωλείου, ώστε να εξασφαλιστούν οι προϋποθέσεις για ασφαλή παραμονή σε ένα νέο για αυτά περιβάλλον, και η ενεργοποίηση του ενδιαφέροντός τους με τα κατάλληλα για την ηλικία τους ερεθίσματα. Σε συλλογική συζήτηση, αποφάσισαν για τα υλικά που θα χρειαζόνταν στον τόπο παρατήρησης (ντοσιέ, φωτογραφική μηχανή), την οργάνωση της δράσης τους και τις ερωτήσεις που θα έθεταν στην ιδιοκτήτρια.

Με βάση τους στόχους που είχαν τεθεί, οργανώθηκαν δύο παράλληλα εργαστήρια στην τάξη και οι ομάδες που θα συμμετείχαν σε αυτά. Το ένα εργαστήριο ανέλαβε να ετοιμάσει το δώρο, που θα προσέφερε το νηπιαγωγείο στην ιδιοκτήτρια για τη συνεργασία της, και το άλλο να ετοιμάσει τις ερωτήσεις που θα έθεταν στο χώρο της επί-

σκεψής. Επίσης, ένα παιδί ανέλαβε να φωτογραφίσει την επίσκεψη. Στο εργαστήριο του δώρου, τα παιδιά ανέλαβαν να ετοιμάσουν ένα άλμπουμ με ζωγραφιές τους. Στο άλλο εργαστήριο, η ομάδα έθεσε, προφορικά, τις εξής ερωτήσεις: (1) "Τι λουλούδια πουλάτε;", (2) "Τι άλλο πουλάτε στο ανθοπωλείο;", (3) "Το χειμώνα, παθαίνουν τίποτα τα λουλούδια σας;", (4) "Γιατί αγοράζουν λουλούδια οι άνθρωποι;", (5) "Πώς γίνονται τα διαφορετικά χρώματα των λουλουδιών;", (6) "Από πού παίρνετε τα λουλούδια;", (7) "Πώς γίνονται οι βολβοί και οι σπόροι;", και (8) "Πόσο κάνουν τα λουλούδια;". Κάθε μέλος της ομάδας ανέλαβε από μία ερώτηση, την οποία ζωγράφισε, για να τη θυμάται στο χώρο επίσκεψης.

Η επίσκεψη ξεκίνησε με παρατήρηση της βιτρίνας του καταστήματος και της πινακίδας με την επωνυμία του. Πολλά από τα παιδιά την αντέγραψαν. Με την είσοδό τους στο κατάστημα, παρατήρησαν το χώρο, τον τρόπο με τον οποίο ήταν τακτοποιημένα τα φυτά, το ψυγείο για τη διατήρηση των λουλουδιών, τους βολβούς που ήταν ταξινομημένοι κατά είδος σε ράφια, την ταμειακή μηχανή, τα χαρτιά συσκευασίας για τα δώρα, τους σάκους με το χώμα και τα λιπάσματα. Η ομάδα που είχε οριστεί υπεύθυνη, έθεσε τις ερωτήσεις και απέδωσε ζωγραφικά τις πληροφορίες που πήρε. Τα υπόλοιπα παιδιά μπορούσαν να ζωγραφίσουν όποιο λουλούδι, από όσα έβλεπαν, τους άρεσε περισσότερο. Η ανθοπώλης χάρισε στα παιδιά μια γλάστρα, μια μαργαρίτα σε συσκευασία δώρου, καθώς και βολβούς.

Οι επόμενες ημέρες ήταν αφιερωμένες στην επεξεργασία των πληροφοριών από την επίσκεψη. Σε μια ομαδική συζήτηση, τα παιδιά μίλησαν για την εμπειρία τους, τις εντυπώσεις τους, και το τι τους άρεσε περισσότερο. Η ομάδα των ερωτήσεων, ειδικότερα, ανακοίνωσε τις πληροφορίες που είχε συλλέξει. Ο φωτογράφος της τάξης είχε τραβήξει πολλές φωτογραφίες, τις οποίες τα παιδιά είδαν με ενθουσιασμό, στον υπολογιστή του γραφείου του σχολείου. Η εκπαιδευτική αυτή επίσκεψη εμπλούτισε τις γνώσεις τους για την αναδιοργάνωση του ανθοπωλείου που αρχικά είχαν στήσει στην τάξη. Στη φάση εκείνη, η εμπειρία της επίσκεψης τους έδωσε την ευκαιρία να συστηματοποιήσουν και να μεταφέρουν τις γνώσεις που απέκτησαν, μέσα από την αλληλεπίδραση και τη συνεργασία. Σε συζήτηση που έγινε, έθεσαν ως στόχους της δράσης τους να κατασκευάσουν ένα ψυγείο διατήρησης των λουλουδιών, να κατασκευάσουν βολβούς και να τους τακτοποιήσουν σε κουτιά, να μεταφέρουν υποτιθέμενους σάκους με άμμο και λιπάσμα και να τα στοιβάξουν, να κατασκευάσουν γλάστρες με λουλούδια, να κατασκευάσουν ετικέτες με τιμές και να τις τοποθετήσουν πάνω στα λουλούδια. Στα πλαίσια του παραπάνω σχεδιασμού, λειτούργησαν στην τάξη έντε παράλληλα εργαστήρια. Κάθε παιδί δήλωσε την επιλογή του, γράφοντας το όνομά του στον πίνακα με τα εργαστήρια, που είχε ετοιμαστεί κατά της διάρκεια της ομαδικής συζήτησης. Παρόλο που ο αρχικός τους σχεδιασμός δεν προέβλεπε την τοποθέτηση επιγραφής στο ανθοπωλείο τους, το έργο αυτό ανέλαβε κάποιο παιδί, με αφορμή τις σχετικές φωτογραφίες. Εργάστηκαν με επιμονή, υπομονή, βρίσκοντας λύσεις στα προβλήματα που αντιμετώπιζαν, χρησιμοποιώντας υλικά που τους ενθουσίαζαν (κολητικές ταινίες, μεγάλα πινέλα βαφίματος, συρραπτικά, φελιζόλ, πραγματικό χώμα, κ.λπ.) και εκφράστηκαν μέσα από ποικίλες δημιουργικές δραστηριότητες. Ιδιαίτερη εντύπωση προκάλεσε η παρατηρητικότητα ενός παιδιού, το οποίο προσπάθησε με επιμονή να αναπαραστήσει τη μηχανή του ψυγείου και τα καλώδιά της.

Γ' Φάση: Ολοκλήρωση

Η επανεξέταση του αρχικού διαγράμματος σχεδιασμού από τα παιδιά οδήγησε στον απολογισμό της συνολικής δράσης τους, καθώς τους δόθηκε η ευκαιρία να διαπιστώσουν τι πραγματοποίησαν, τι έμαθαν, πώς το έμαθαν, τι στάδια πέρασαν. Αυτή η δραστηριότητα σηματοδότησε και την τρίτη φάση του σχεδίου εργασίας.

Τα παιδιά αποφάσισαν να παρουσιάσουν ένα θεατρικό δρώμενο, με αφορμή το σχέδιο εργασίας που συμμετείχαν. Η απόφαση αυτή προέκυψε μετά την ανάγνωση του βιβλίου "Τα παιδιά της άνοιξης" (Πέτροβιτς-Ανδροτσοπούλου, 1992). Στα πλαίσια της δημιουργικής έκφρασης, τα παιδιά συνέθεσαν μια αυτοσχέδια ιστορία μετά την ανάγνωση του λογοτεχνικού κειμένου, και στη συνέχεια τη δραματοποίησαν. Η πρόταση να παρουσιαστεί το έργο τους στους γονείς ήρθε στα πλαίσια του ενθουσιασμού κατά τη διάρκεια προετοιμασίας της δραματοποίησης. Στη φάση αυτή, υπήρξε ένας πραγματικός καταγισμός ιδεών από τα παιδιά σε σχέση με τον τρόπο που θα μπορούσαν να διοργανώσουν μια γιορτή αφιερωμένη στους γονείς. Η οργάνωση του θεατρικού δρώμενου αποτέλεσε στην ουσία αφορμή διεξαγωγής ενός σχεδίου εργασίας, σε επέκταση του αρχικού.

Οργάνωση της γιορτής

Η αυτοσχέδια ιστορία αποτέλεσε τον κορμό, στον οποίο βασίστηκε το θεατρικό δρώμενο των παιδιών. Οι προτάσεις τους για την οργάνωση του ήταν να στολίσουμε την τάξη, να ετοιμάσουμε στολές και προκλήσεις και να βρούμε ποιήματα με λουλούδια. Η προετοιμασία ξεκίνησε με συμμετοχή των παιδιών στα τρία πρώτα παράλληλα εργαστήρια, που στήθηκαν στην τάξη. Αυτοί που εργάζονταν πυρετωδώς για να διακοσμήσουν την τάξη και να ετοιμάσουν τις στολές επιδείκνυαν φοβερό ενθουσιασμό, ενεργητικότητα και πρωτοβουλία. Οι στολές που θα χρησιμοποιούνταν, αποτελούνταν από χάρτινα στεφάνια, που κατασκεύασαν μόνο τους τα παιδιά, και από υφάσματα που επέλεξαν από το μπαούλο της δραματοποίησης. Το εργαστήριο των ποιημάτων, ωστόσο, ήταν πιο απαιτητικό, για αυτό και κρίθηκε σημαντική η παρουσία της νηπιαγωγού. Οι προτάσεις των μελών της ομάδας ήταν να αναζητηθούν ποιήματα από βιβλία ή να τα γράψουν οι ίδιοι. Επικράτησε η δεύτερη πρόταση, αφού κάποια από τα παιδιά είχαν ήδη βιώσει την εμπειρία σύνθεσης αυτοσχέδιων ποιημάτων, από παλιότερες δραστηριότητες με λογοπαίγνια. Έτσι, τα παιδιά του συγκεκριμένου εργαστηρίου, που θα αναλάμβαναν και τους ρόλους των λουλουδιών στο δρώμενο, δημιούργησαν τα ανάλογα ποιήματα. Η διαδικασία σύνθεσης ποιημάτων άρχισε αφού πρώτα έγινε συζήτηση με τα παιδιά για τους ποιητές, το έργο τους, πώς εκείνοι γράφουν ποιήματα, κ.λπ. Ήρθαν σε επαφή με τη διαφορετική αυτή μορφή λόγου και γνώρισαν κάποια μορφολογικά στοιχεία του, μέσα από την ενασχόλησή τους με βιβλία ποιημάτων. Ήταν μια διαδικασία που τους ενθουσίασε, αφού τη βίωσαν ως ένα παιχνίδι, σκοπός του οποίου ήταν να βρουν ομοιοκαταληξίες. Τα παιδιά συμμετείχαν με ενθουσιασμό αναλαμβάνοντας χωρίς πίεση, την ευθύνη επιτυχίας της γιορτής τους. Τρία παιδιά δε θέλησαν να υποδυθούν ρόλους στο δρώμενο, δέχτηκαν όμως να αναλάβουν τη μουσική επιμέλεια της γιορτής και συντονίστηκαν, ώστε να φέρουν σε πέρας το έργο τους. Κάποιος θα ήταν υπεύθυνος για τη χρήση του κασετόφωνου και ο καθένας θα παρήγαγε με μουσικό όργανο ένα συγκεκριμένο ήχο. Για να θυμάται καθένας τη σειρά του, κατασκευάστηκε, με δική τους συμμετοχή, μια αυτοσχέδια μουσική παρτιτούρα με τα όργανα και τους ήχους τους.

Η ημέρα της παρουσίασης, η οποία αποτέλεσε στην ουσία και την κορύφωση του σχεδίου εργασίας, ήταν πραγματικά ημέρα γιορτής για τα παιδιά. Τα παιδιά συγκίνησαν πραγματικά τους γονείς και τους άλλους συγγενείς που παρευρέθηκαν. Η έκπληξη της ημέρας ήταν η αφιέρωση του θεάματος στις μητέρες τους, με αφορμή την επίκαιμη γιορτή τους.

Αξιολόγηση

Η συμμετοχή των παιδιών στο συγκεκριμένο σχέδιο εργασίας αποτέλεσε ένα ταξίδι, στο οποίο, μέσα από την απόλαυση, βίωσαν μια συμμετοχική/συνεργατική μαθησιακή εμπειρία. Σε καμιά φάση της διάρκειας αυτού του ταξιδιού δεν τέθηκε ζήτημα διακοπής του λόγω έλλειψης ενδιαφέροντος. Πολλοί γονείς μετέφεραν τη χαρά των παιδιών τους από τη δράση τους στο νηπιαγωγείο, όπως επίσης και την αγωνία τους να μην απουσιάζουν, ώστε να εκπληρώνουν τα καθήκοντα που είχαν αναλάβει.

Οι περισσότεροι από τους αρχικούς στόχους που τέθηκαν από τη νηπιαγωγό, πραγματοποιήθηκαν. Συγκεκριμένα, ο στόχος ως προς την εμπλοκή γνωστικών αντικειμένων του αναλυτικού προγράμματος επιτεύχθηκε σε ικανοποιητικό επίπεδο. Τα παιδιά, αντιμετωπίζοντας πραγματικές ανάγκες σε συγκεκριμένα λειτουργικά πλαίσια, διαπίστωσαν τη σημασία της γραφής και της ανάγνωσης (ΥΠΕΠΘ/ΠΙ, 2002). Συμμετείχαν σε δραστηριότητες και βίωσαν εμπειρίες οι οποίες σταδιακά τους οδήγησαν στην καλλιέργεια μαθηματικής σκέψης και εκφράστηκαν μέσα από ποικίλες δημιουργικές δραστηριότητες.

Μέσα από τη συνεχή προσπάθεια να λειτουργούν, όσο γίνεται περισσότερο, παράλληλα εργαστήρια, τα παιδιά απορροφήθηκαν και αφοσιώθηκαν στη δουλειά τους (Helm & Katz, 2002). Συμμετείχαν νοητικά και συναισθηματικά σε όλες τις δραστηριότητες. Ανέπτυξαν δεξιότητες συνεργασίας, καθώς χρειάστηκε να αντιμετωπίσουν συγκρούσεις μεταξύ τους, να υποστηρίξουν το συνεργάτη τους. Έτσι, μέσα από ένα κλίμα αλληλοαποδοχής και αλληλοϋποστήριξης που σταδιακά διαμορφωνόταν, αναγνώρισαν τις δυνατότητές τους και τις δυνατότητες των άλλων. Αποφεύχθηκε μια τυποποιημένη διαδικασία μάθησης καθώς δημιουργήθηκε μια ατμόσφαιρα δημιουργίας, αναζήτησης και χαράς. Ενισχύθηκε η χειρωνακτική εργασία και καλύφθηκε έτσι η αναπτυξιακή ανάγκη των παιδιών να αλληλεπιδράσουν ενεργητικά με το περιβάλλον τους. Η εμπειρία τους από προηγούμενα σχέδια εργασίας επέδρασε πολύ θετικά στην επιτυχή εκπόνηση του συγκεκριμένου. Ενισχύθηκε κατά αυτό τον τρόπο η πεποίθηση ότι τα παιδιά, βιώνοντας έναν καθημερινό τρόπο εργασίας σύμφωνα με τη φιλοσοφία των project, εδραιώνουν στάσεις, δεξιότητες και γνώσεις, που τους βοηθούν σταδιακά να απελευθερώνονται, να γίνονται περισσότερο δραστήρια και αυτόνομα. Σημαντικό επίσης είναι ότι τα παιδιά είχαν πρόσβαση σε ένα περιβάλλον πλούσιο σε εμπειρίες και με πολλές δυνατότητες για δραστηριότητες. Οι πληροφορίες που τους δόθηκαν ήταν προσαρμοσμένες στις ανάγκες τους. Επίσης, υποστηρίχθηκαν μέσα από τη διευκολυντική και καθοδηγητική στάση της νηπιαγωγού, σύμφωνα με τις ανάγκες τους (Bredenkamp & Copple, 1998).

Οι γονείς είχαν για άλλη μια φορά την ευκαιρία να παρακολουθήσουν τη μαθησιακή διαδικασία στην οποία συμμετείχαν τα παιδιά τους και να διαπιστώσουν έτσι τις γνώσεις, τα ενδιαφέροντα, τις δεξιότητες και τις κλίσεις τους. Οι ίδιοι εμπλούτισαν τη διαδικασία αυτή με τις εξειδικευμένες γνώσεις και εμπειρίες τους. Η συμμετοχή τους σε δραστηριότητες του νηπιαγωγείου, τους έδωσε τη δυνατότητα να επαναπροσδιορίσουν τις στρατηγικές προσέγγισης των παιδιών τους. Εξάλλου, η εμπλοκή των γονέων στη μαθησιακή διαδικασία των παιδιών τους συντελεί στην εδραίωση μιας σχέσης ισότιμης συνεργασίας με τη νηπιαγωγό, που στόχο έχει την ανάπτυξη των παιδιών (Δαφέρμου κ.ά, 2006). Επιπλέον, η εμπλοκή των παιδιών και της νηπιαγωγού σε ένα παιδαγωγικό πλαίσιο δημιουργίας, ικανοποίησης και απόλαυσης αφήνει το στίγμα της σε όλους όσοι συμμετέχουν σε αυτό με αυθεντικό τρόπο.

Ένα τελευταίο σημείο αφορά τη συμμετοχή των παιδιών σε διαδικασίες αυθεντικής αξιολόγησης της δράσης τους (Δαφέρμου κ.ά, 2006). Τα έργα κάθε ομάδας αξιολογούνταν από τα ίδια τα παιδιά, συλλογικά. Επίσης, εμπλέκονταν σε διαδικασίες αυ-

το αξιολόγησης, επιτυγχάνοντας έτσι την ανάπτυξη της μεταγνωστικής τους ικανότητας, καθώς καλούνταν να διαπραγματευθούν ερωτήσεις, όπως: "Τι μου άρεσε περισσότερο;", "Τι με δυσκόλεψε;", "Τι θα ήθελα να αλλάξω;", "Τι διαδικασία ακολούθησα για να το πετύχω;". Όλα τα έργα των παιδιών σχετικά με το σχέδιο εργασίας και με καταγεγραμμένες τις παρατηρήσεις, τα σχόλια και τις κρίσεις τους συγκεντρώθηκαν στους ατομικούς τους φακέλους.

Προτάσεις

Είναι σημαντικό ο/η νηπιαγωγός να ακολουθεί, 'αφουγκραζόμενος/η' τα παιδιά, την πορεία της σκέψης τους και τον τρόπο που αντιδρούν στα ερεθίσματα του περιβάλλοντός τους, ώστε να συγκινηθούν και να κινητοποιηθούν. Ένα από τα στοιχεία που χαρακτηρίζει ως αυθεντικό ένα σχέδιο εργασίας είναι η δυνατότητα να εργάζονται τα παιδιά πάνω σε πρακτικά θέματα, δίνοντας έμφαση στη λεπτομέρεια. Ο χρόνος που δίνεται στην ενεργητική αντιπαράθεση των παιδιών με το περιβάλλον είναι βασικός παράγοντας, ώστε να νιώσουν απελευθερωμένα στη δράση τους. Η εδραίωση θετικού κλίματος στην τάξη αποτελεί προϋπόθεση για τη συνεργασία των μελών των ομάδων και γενικότερα για τη δημιουργία. Επίσης, είναι απαραίτητες από την πλευρά του/της νηπιαγωγού δεξιότητες οργάνωσης και ευελιξίας.

Στο συγκεκριμένο σχέδιο εργασίας, κάποιες δραστηριότητες θα μπορούσαν να είναι πιο αποτελεσματικές αν είχαν αξιοποιηθεί διαφορετικά τεχνικά μέσα (π.χ., να διαπιστώσουν τα παιδιά τη χρηστικότητα του υπολογιστή στη μαθησιακή διαδικασία, δυνατότητα που στην προκειμένη περίπτωση δεν προσφέρθηκε, δεδομένου ότι ο υπολογιστής του νηπιαγωγείου βρισκόταν σε χώρο με δύσκολη πρόσβαση). Επίσης, η επίσκεψη στο ανθοπωλείο θα μπορούσε να είναι πιο οργανωμένη αν συμμετείχαν και γονείς, που θα μπορούσαν να είχαν αναλάβει συγκεκριμένα καθήκοντα, προκειμένου να διευκολυνθούν τα παιδιά στη δράση τους. Η δυνατότητα να επισκεφθούν τα παιδιά το χώρο μιας πραγματικής βιβλιοθήκης θα έκανε ακόμη πιο ενδιαφέρουσα την εμπειρία τους και τα ερεθίσματα που θα τους προσφέρονταν εκεί θα ήταν πιο αυθεντικά. Ωστόσο, τίποτε από όλα αυτά δε μείωσε την αξία συμμετοχής όλων των εμπλεκόμενων στο σχέδιο εργασίας.

Κλείνοντας, η προσπάθεια να αποτυπωθεί ένα σχέδιο εργασίας και να μεταφερθεί η ατμόσφαιρα και όλα εκείνα τα στιγμιαία, ζωντανά στοιχεία της αλληλεπίδρασης μεταξύ αυτών που συμμετέχουν, ενδεχομένως να μην αποδίδει πολλά από αυτά που βιώνουν οι άμεσα εμπλεκόμενοι σε αυτό.

Βιβλιογραφία

- Helm, J. H., & Katz, L. G. (2002). *Μέθοδος project και προσχολική εκπαίδευση. Μικροί ερευνητές* (Κ. Χρυσυφίδης & Ε. Κουτσοβάνου, Επιμ., Α. Βεργιοπούλου, Μτφρ.). Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Bredenkamp, S. & Copple, C. (1998). *Καινοτομίες στην προσχολική εκπαίδευση: Αναπτυξιακά κατάλληλες πρακτικές στα προσχολικά προγράμματα* (Ε. Ντολιοπούλου, Επιμ., Ε. Μαρκάκη, Μτφρ.). Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Ντολιοπούλου, Ε. (1999). *Σύγχρονες τάσεις της προσχολικής αγωγής*. Αθήνα: Τυπωθήτω.
- Ντολιοπούλου, Ε. (2005). *Η εφαρμογή της μεθόδου Project σε ελληνικά νηπιαγωγεία*. Αθήνα: Τυπωθήτω.
- Πέτροβιτς-Ανδριτσοπούλου, Α. (1992). *Τα παιδιά της άνοιξης*. Αθήνα: Πατάκης.
- Χρυσυφίδης, Κ. (2002). *Βιοματική - επικοινωνιακή διδασκαλία. Η εισαγωγή της μεθόδου project στο σχολείο*. Αθήνα: Gutenberg.
- ΥΠΕΠΘ/ΠΠ. (2002). *Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών για το Νηπιαγωγείο και Προγράμματα Σχεδιασμού και Ανάπτυξης Δραστηριοτήτων*. Αθήνα: Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων/Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.
- Δαφέρμου, Χ., Κουλούρη, Π., & Μπασαγιάννη, Ε. (2006). *Οδηγός νηπιαγωγού: Εκπαιδευτικοί σχεδιασμοί - Δημιουργικά περιβάλλοντα μάθησης*. Αθήνα: Οργανισμός Εκδόσεων Διδακτικών Βιβλίων.